

Ο από Βεροίας Μητροπολίτης Σερρών Απόστολος Χριστοδούλου (1856-1917)

Ο Μητροπολίτης Σερρών Απόστολος Χριστοδούλου

γεννήθηκε στο χωριό Άγιος Θεόδωρος της Ίμβρου το 1856. Ολοκλήρωσε στην πατρίδα του τις εγκύκλιες σπουδές του και, υπό την εγγύηση του Μητροπολίτου Ίμβρου Νικηφόρου, έγινε δεκτός στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης το 1874. Μετά τη φοίτησή του στη Σχολή, όπου διακρίθηκε για τη φιλοπονία και σεμνότητά του, χειροτονείται διάκονος το 1881. Επί ένα έτος δίδαξε τα θρησκευτικά μαθήματα στο Ζάππειο Παρθεναγωγείο. Το 1882 σπουδάζει στη Θεολογική Ακαδημία του Κιέβου και, μετά την ευδόκιμη αποφοίτησή του, γίνεται καθηγητής στην τροφόν Σχολή του τη διεύθυνση της οποίας αναλαμβάνει το 1899. Η Μεγάλη Εκκλησία του Χριστού εκτιμώντας το σύνολο της προσφοράς του τον προάγει σε Μητροπολίτη Σταυρουπόλεως το 1901 και το 1906 σε Μητροπολίτη Βεροίας. Στις 28 Αυγούστου του 1909 προεκρίθη των συνυποψήφιων του Μητροπολιτών Φωτίου Φιλιππουπόλεως και Κρήνης Θεοκλήτου και ανεβαίνει με κανονικές ψήφους στο μητροπολιτικό θρόνο των Σερρών διαδεχόμενος τον «εν ακμή της ζωής του μεταστάντα» Μητροπολίτη Αθανάσιο Πιπέρα. Στις 2 Οκτωβρίου του ιδίου έτους βρίσκεται στην Κωνσταντινούπολη όπου και «εποιήσατο την νενομισμένη ευχαριστίαν εν τω πατριαρχικώ ναώ κατά το μέγα μήνημα». Ο αγαθός και φιλόπατρις ιεράρχης έρχεται στα Σέρρας, πόλη στην οποία το Τουρκικό στοιχείο εξ αιτίας της συμμετοχής του στο νεοτουρκικό κομιτάτο «Ένωσις-Πρόοδος», διατηρούσε πανίσχυρες πολιτικές διασυνδέσεις με την κεντρική εξουσία. Το Ελληνικό στοιχείο, μετά τις πρόσκαιρες ελπίδες του για καλυτέρευση των συνθηκών της ζωής του από την ανακήρυξη του Τουρκικού Συντάγματος, συρρίκνωσε την ψυχή του από το φόβο που προκαλούν οι τουρκικές θηριωδίες.

Με το πρόσχημα του αφοπλισμού των Ελλήνων, οι Τούρκοι με στρατό περικυκλώνουν τα ελληνικά χωριά: Όρλιακο (Στρυμονικό), Δημητρίτση, Σιτοχώρι, Νιγρίτα, Δοβίστα (Εμμ. Παππάς), Αηδονοχώρι και Έζοβα (Δάφνη) και με μεθόδους «*ιεράς εξετάσεως*» άρχιζαν την τρομοκράτηση των χριστιανών προκειμένου να παραδώσουν τα κρυμμένα όπλα. Ο Τουρκικός στρατός ήταν ταυτόχρονα και κατήγορος και μάρτυρας και δικαστής και εκτελεστής! *«Τους δυστυχείς χωρικούς γράφει στις 14 Ιουνίου του 1910, σε επιστολή του προς το Πατριαρχείο ο Μητροπολίτης Απόστολος: «κατ ιδίαν ένα έκαστον αφού δια ρινομάκτρων και περικνημίδων έβυον τα στόματά των, τους εξύλιζον εις τους πόδας εις τοιούτον βαθμόν, ώστε οι συγγενείς των τους μετέφερον εις τας οικίας των ή επί των ζώων ή επί των ιδίων ώμων».* ,

Ο Μητροπολίτης Απόστολος, βαθύς γνώστης της τουρκικής νοοτροπίας, αναλαμβάνει αμέσως με την άφιξή του στην πόλη των Σερρών την προστασία των χριστιανών του, δαπανώντας το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας του στην παραμυθία και αναπτέρωση του ηθικού των χριστιανών του. Περιοδεύει επί οκτώ ημέρες την επαρχία Σερρών και διαπιστώνει ο ίδιος τις παραβάσεις κάθε έννοιας δικαίου από τους Νεότουρκους, τις οποίες με στοιχεία καταγγέλλει στον Τούρκο Μουτεσαρίφη (πολιτικό διοικητή) και επικαλούμενος τις βασικές αρχές του νεοτουρκικού κομιτάτου «ισότητα-δικαιοσύνη» καταφέρνει, μετά από πολλές προσπάθειες, να περιορίσει τις τουρκικές αυθαιρεσίες λέγοντας στον Τούρκο πολιτικό διοικητή: *«Πιθανόν να μη μοι αποδώσητε το δίκαιον διότι έχετε την εξουσίαν, αλλά εγώ, θα διαμαρτύρομαι εφ' όσον δεν μοι αποδοθή δικαιοσύνη και εφ' όσον δεν δοθεί ικανοποίησης εις την ατιμασθείσαν θρησκείαν μου».*

Τα στοιχεία που μαρτυρούσαν το μέγεθος των Νεοτουρκικών αυθαιρεσιών σε βάρος των Ελλήνων ο Μητροπολίτης τα κατέθεσε στην Εθνοσυνέλευση εκκλησιαστικών και λαϊκών αντιπροσώπων, που έγινε έκτακτα στις 2 Σεπτεμβρίου του 1910 στην Κωνσταντινούπολη, προκειμένου το Έθνος σύσσωμο να αντιμετωπίσει νομοθετικές ρυθμίσεις που προωθούσαν οι Νεότουρκοι αντίθετες του Συντάγματος και απέβλεπαν στην ανατροπή *«...του τε δικαίου της ιδιοκτησίας και την εκ των προνομίων απορρέουσαν δικαιοδοσία»* των Ελλήνων και του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Μέλος της Εθνοσυνελεύσεως, ο Μητροπολίτης Απόστολος είχε εκλεγεί τον Αύγουστο του 1910.

Η συνεχής προσπάθεια για την προστασία των χριστιανών της Μητροπόλεως του κουράζει και τελικά φθείρει την υγεία του Μητροπολίτη. Το πρόβλημα της υγείας του τον οδηγεί σε μια συνετή απόφαση. Ζητά από το Πατριαρχείο να του δοθεί βοηθός Επίσκοπος και προτείνει για τη θέση αυτή τον πρωτοσύγκελο της Μητροπόλεως Σερρών Αμβρόσιο Νικολαΐδη, που προβιβάζεται σε Επίσκοπο

Χριστουπόλεως και χειροτονείται στα Σέρρας στις 5 Ιουνίου του 1911 από τους Μητροπολίτες Σερρών Απόστολο, Δράμας Αγαθάγγελο και Γρεβενών Αιμιλιανό.

Μαζί με τους Σερραίους, ο Μητροπολίτης Απόστολος αφουγκράζεται της λευτεριάς τα βήματα που πλησιάζουν. Στις 30 Σεπτεμβρίου/13 Οκτωβρίου οι σύμμαχοι, Έλληνες, Βούλγαροι και Σέρβοι στέλνουν τελεσίγραφο στην Τουρκία για την τύχη των διαφόρων μειονοτήτων, τελεσίγραφο που απορρίπτεται και στις 4/17 Οκτωβρίου κηρύσσεται ο πρώτος Βαλκανικός πόλεμος.

Νέες φροντίδες, ο ίδιος αγώνας για το Μητροπολίτη Απόστολο. Οι Τούρκοι με τη βία αρπάζουν τα ζώα των χριστιανών προκειμένου να μεταφέρουν πολεμοφόδια στο πολεμικό μέτωπο με τη Βουλγαρία. Ο πρώην βουλευτής των Σερρών Δερβίς Βέης με στρατό περιφέρεται στα βορειότερα χωριά της Μητροπόλεως καταστρέφοντας και λαφυραγωγώντας ενώ η φήμη, γρήγορη προπομπός του κακού, αναγγέλλει πως κατεβαίνουν προς τα Σέρρας Βούλγαροι κομιτατζήδες.

Ο Μητροπολίτης Απόστολος, για να αντιμετωπίσουν οι Έλληνες τον κίνδυνο των Βούλγαρων κομιτατζήδων, ζητά από του Τούρκους 50 όπλα. Ο Τούρκος διοικητής του το αρνείται και απορρίπτει σε σύσκεψη Τούρκων και Ελλήνων επισήμων, που έγινε στο μητροπολιτικό μέγαρο στις 19 Οκτωβρίου του 1912, την πρόταση του Μητροπολίτη για ένοπλη αντίσταση των Σερραίων πολιτών προκειμένου να εμποδιστεί η είσοδος Βούλγαρων στα Σέρρας.

Υπό την πίεση των καταστάσεων που δημιουργούν οι νικηφόρες μάχες των συμμάχων στον Βαλκανικό πόλεμο συγκαλείται, την Κυριακή 21 Οκτωβρίου του 1912, νέα σύσκεψη στο μητροπολιτικό μέγαρο με όλους τους επισήμους Έλληνες και Τούρκους με θέμα, την παράδοση της πόλης στους δρομέως ερχόμενους Βουλγάρους. Ο Μητροπολίτης Απόστολος, άριστος γνώστης της ελληνικής γλώσσας στο ημερολόγιό του προσεχτικά και με διάκριση διατυπώνει τη διαφωνία του στην απόφαση των παρισταμένων να παραδώσουν την πόλη γράφοντας: «*πάντες δε απεφάνθησαν υπέρ της παραδόσεως της πόλεως αμαχητεί!*»

Η παράδοση της πόλεως αποφασίζεται να γίνει από εννιαμελή επιτροπή, αφού, δεν έγινε δεκτή η πρόταση του Μητροπολίτη στον Τούρκο Μουτεσαρίφη να παραδώσουν την πόλη των Σερρών ή στον καπετάν Δούκα ή στον καπετάν Γιαγλή. Οι Βούλγαροι, δέχονται τους όρους της εννιαμελούς επιτροπής και στις 24 Οκτωβρίου μπαίνουν στην πόλη.

Οι πρόκριτοι των Τούρκων αντιλαμβανόμενοι το λάθος τους ζήτησαν προστασία από το Μητροπολίτη Απόστολο και από τις 22 Οκτωβρίου ζουν στο χώρο του μητροπολιτικού μεγάρου μαζί με τις οικογένειές τους.

Η θηριωδία των Βουλγάρων δεν άργησε να εκδηλωθεί. Θύματά της οι

ανυπεράσπιστοι Τούρκοι της πόλης των Σερρών που από τα παραμεθόρια χωριά, ζητώντας προστασία από τις βαρβαρότητες των Βούλγαρων κομιτατζήδων, έχουν έρθει στην πόλη και για κατάλυμά τους χρησιμοποιούν τους νάρθηκες των Εκκλησιών, τα Τζαμιά και τους στάβλους!

Ο Μητροπολίτης νοιάζεται για όλους και αναστατώνεται όταν μαθαίνει πως το Σάββατο, 27 Οκτωβρίου του 1912, στην πόλη σφάχτηκαν τριακόσιοι Τούρκοι, αριθμό που οι φήμες ανεβάζουν μέχρι και τους 900 σφαγμένους. Από τον άμβωνα του μητροπολιτικού ναού, ο Σερρών Απόστολος, δριμύτατα κατακρίνει την πράξη των Βουλγάρων και ζητά να παρέμβει ο στρατηγός Κοβάτζεβ προκειμένου να δοθεί τέλος *«εις τας ασπλάχνους πράξεις»*.

Μετά το τέλος της Δοξολογίας νέα είδηση, που αναγγέλλει τη συνέχιση των σφαγών, γεμίζει αγανάκτηση την ψυχή του αγαθού ιεράρχη. Οι παρακλήσεις της υπέργηρης μητέρας του, που φοβόταν τη δολοφονία του δεν τον σταματούν και, κρατώντας όπλο για πρώτη φορά στα χέρια που πριν λίγο κρατούσαν το Άγιο Δισκοπότηρο, έφιππος και κάτω από συνεχή βροχή περιδιαβαίνει τους δρόμους της πόλης ζητώντας να γίνει σεβαστή η ζωή των Τούρκων. Η φιλόπαιδος αυτή περιοδεία του αρχιερέα, έγραφε το επίσημο έντυπο του Πατριαρχείου *«Εκκλησιαστική Αλήθεια»*, σταμάτησε τη φανερή σφαγή των αμάχων Τούρκων.

Οι πρόκριτοι των Τούρκων εκφράζοντας *«τα πλημμυρούντα τας καρδίας απαξαπάντων των μουσουλμάνων της πόλεως, αισθήματα»*, γνωστοποιούν με ευχαριστήρια επιστολή την ευγνωμοσύνη τους προς τον Μητροπολίτη Απόστολο *«δια την επιδειχθείσαν προς ημάς φιλόπαιπον προστασίαν κατα τας πρώτας ημέρας της καταλήψεως της πόλεως υπό του βουλγαρικού στρατού ...και την από βεβαίου και τραγικού θανάτου απαλλαγίην των εν σταύλοις και τζαμίις εγκλεισθέντων αδελφών»*.

Ο αγαθός και φιλόπαιδος ποιμενάρχης Απόστολος συμμεριζόταν τον ενθουσιασμό των Σερραίων για τις νίκες του Ελληνικού στρατού, πανηγύριζε μαζί τους και δε δίσταζε να δώσει πρωτότυπη διέξοδο στη χαρά της ψυχής του. Έτσι, στη Θεία Λειτουργία που τελέσθηκε ύστερα από πάνδημο αίτημα στις 13/26 Ιανουαρίου του 1913 στο Μητροπολιτικό Ναό για τη νίκη του Ελληνικού στόλου στη Λήμνο στις 5/18 Ιανουαρίου, ο Μητροπολίτης από τον επισκοπικό του θρόνο απάγγειλε ποίημα δικό του *«Προς τα Θαλασσοπούλια του Ναυάρχου Κουντουριώτη»*.

Η βουλγαρική κατοχή στα Σέρρας κάθε μέρα γίνεται και απεχθέστερη. Ο Μητροπολίτης με συνεχείς επισκέψεις στα χωριά της Μητροπόλεως του προσπαθεί να ενθαρρύνει το ποίμνιό του. Αυτή η δράση του Μητροπολίτη δεν αρέσει στο Βούλγαρο διοικητή της πόλης Χαμαμτζήεβ που, με την πρώτη ευκαιρία ζητά από τον ιεράρχη να πάψει τις περιοδείες του. Η παρατήρηση αυτή του πολιτικού διοικητή των Βουλγάρων δίνει την ευκαιρία στο Μητροπολίτη Απόστολο να

διατυπώσει προς αυτόν το «δικό του φρόνημα και τη δική του πεποίθηση» λέγοντας: «μάθετε ότι είμαι ορθόδοξος αρχιερέυς, όστις προ ουδενός μορμουλκείου πτοείται όπως εκπληρώσει τα καθηκοντά του».

Με πρωτοβουλία του Μητροπολίτη Απόστολου για πρώτη φορά στην πόλη των Σερρών γιορτάζεται την 25 Μαρτίου του 1913 ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου και η Εθνική εορτή με Θεία Λειτουργία στον ιερό ναό του Ευαγγελισμού στη συνοικία Καμηνίκιας και Δοξολογία στον Μητροπολιτικό ναό παρουσία σχεδόν όλων των Σερραίων.

Στις 17 Απριλίου/30 Μαΐου του 1913 γίνεται γνωστό πως υπάρχουν θύματα από χολέρα στην πόλη. Ο Μητροπολίτης και ο Επίσκοπός του Αμβρόσιος δεν προσφέρουν στον εαυτό τους ούτε τα στοιχειώδη μέτρα προστασίας. Επισκέπτονται κάθε καταυλισμό, κάθε σπίτι που έχει άρρωστο από χολέρα ενώ, παράλληλα, αγωνίζονται να περιορίσουν τις Βουλγαρικές θηριωδίες στην επαρχία. Τα ξημερώματα της 23^{ης} Ιουνίου έγινε γνωστό στην πόλη πως η στρατιωτική διοίκηση των Βουλγάρων, μετά την ήττα των στρατευμάτων τους στις 21 Ιουνίου στα υψώματα του Λαχανά, εγκατέλειψε την πόλη αφού πρώτα διέταξε την εκτέλεση των δέκα επτά φυλακισμένων Σερραίων πρόκριτων και προαποφάσισε την πυρπόληση της πόλης. Στην Ακρόπολη των Σερρών κυματίζει από το απόγευμα της 23^{ης} Ιουνίου η Ελληνική Σημαία.

Από την ημέρα αυτή τη διοίκηση της πόλης αναλαμβάνει ο Μητροπολίτης Απόστολος. Αποφασίζει τη σύσταση πολιτοφυλακής και το έργο αναθέτει στον Τούρκο ταγματάρχη Αγιάκ Βέη και στον πρόεδρο του σωματείου των Σερραίων καπνεργατών Δημοσθένη Μέλφο. Από κάθε ενορία καλεί στη δύναμη της πολιτοφυλακής όλους όσους μπορούν να φέρουν όπλα ενώ, στις 26 Ιουνίου, στέλνει στο Διοικητή του Ελληνικού Στρατού επιτροπή Σερραίων αποτελούμενη από το βοηθό του Επίσκοπο Χριστουπόλεως Αμβρόσιο, το Νικόλαο Τσάκα και το Δημοσθένη Μέλφο, ζητώντας να επισπευσθεί η κατάληψη της πόλης από τον στρατοπεδευμένο στην Κουμαργιά στρατό. Η εντολή του Μητροπολίτη στον Επίσκοπό του ήταν πάση θυσία να πείσει τους Έλληνες να προελάσουν, όμως, παρά την επιμονή του Επισκόπου η Ελληνική Διοίκηση αρνείται την προέλαση του στρατού για την κατάληψη της πόλης. Στα Σέρρας, στις 28 Ιουνίου του 1913, η αντίσταση των Ελλήνων στις επιθέσεις των Βουλγάρων είναι γενναία. Όταν όμως άρχισαν τα βουλγαρικά ορειβατικά πυροβόλα να κανονιοβολούν κατά των θέσεων των Σερραίων πολιτοφυλάκων η αντίστασή τους κάμφθηκε. Ο Μητροπολίτης Απόστολος εγκατέλειψε τη μητρόπολη, που λειτουργούσε ως «στρατηγείο» των πολιορκημένων Σερραίων, και συνοδευόμενος από τον Τούρκο Αγιακ Βέη πήγε στον τόπο της συμπλοκής εμψυχώνοντας τους πολιτοφύλακες, έτρεξε στους δρόμους της πόλης ενθαρρύνοντας τους αμαθείς πολίτες στη χρήση πολεμικών όπλων να αντισταθούν. Η παρέμβαση αυτή του Μητροπολίτη στερέωσε πρόσκαιρα τους

πολιτοφύλακες στις θέσεις τους δίνοντας πολύτιμο χρόνο στους αμάχους να σώσουν τις ζωές τους με τη φυγή.

Μετά τον κανονιοβολισμό στην πόλη μπήκαν Βούλγαροι κομιτατζήδες και τακτικός στρατός, που λεηλατούν, ανατινάζουν με δυναμίτιδα ότι απέμεινε όρθιο από το βομβαρδισμό ενώ με πετρέλαιο αρχίζουν την πυρπόληση της πόλης των Σερρών. Ο πανικός στο λαό είναι μεγάλος, ο λόγος του Μητροπολίτη δεν ακούγεται από τους Σερραίους που εγκαταλείπουν τη φλεγόμενη πόλη τους. Απελπισμένος και με συνοδεία τον Αγιάκ Βέη τρέχει προς τον Ελληνικό Στρατό που είναι στην Κουμαργιά για να παροτρύνει την προέλασή του.

Η πόλη που τόσο πάσχισε να σώσει από τους Βουλγάρους ο ιεράρχης Απόστολος, ως ολοκαύτωμα θυσίας προσφέρεται στην Ελευθερία. *«Αι ουρανομήκεις φλόγες της καιομένης πόλεως Σερρών από της προμεσημβρινής ώρας της Παρασκευής μέχρι της πρωίας του Σαββάτου, γράφει στο ημερολόγιο του ο ιεράρχης, μεγαλοπρεπώς ανήγγελον ού μόνον εις τους Σερραίους, αλλά και εις τους περιοίκους, ότι τελείται το Εθνικόν των Πάσχα, ότι εκπληρούνται οι προαιώνιοι πόθοι των, καταργουμένης διά παντός της δουλείας εις τους αλλοφύλους».*

Τίποτα απ' ότι απέμεινε δε θυμίζει την όμορφη πόλη των Σερρών. Ο Μητροπολίτης και το πνευματικό του ποίμνιο περιδιαβαίνουν τα χαλάσματα και αναζητούν στα αποκαΐδια λείψανα του παλαιού κλέους της πόλης. Η φωτιά κατέστρεψε 1.000 καταστήματα και 4.050 κατοικίες σε σύνολο 6.000, ενώ από τους είκοσι οκτώ Ιερούς Ναούς της πόλης των Σερρών αποτεφρώθηκαν δεκαοκτώ, μεταξύ των οποίων οι σπουδαίοι για την αρχιτεκτονική τους ναοί της Αγίας Φωτεινής, της Αγίας Παρασκευής και, αλίμονο, ο περικαλλής και θαυμάσιος Μητροπολιτικός Ναός των Αγίων Θεοδώρων .

Μετά τη συμφορά, η ζωή στην πόλη αργά αλλά σταθερά, ξαναβρίσκει το ρυθμό της. Όμως και πάλι και, ενώ οι φιλόπονοι Σερραίοι οικοδομούν την πόλη τους, ο πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος ξαναφέρει τους Βουλγάρους στα Σέρρας. Στις 9/22 Αυγούστου του 1916 η VI Μεραρχία Σερρών, προκειμένου να μην εγκλωβιστεί από τους Βουλγάρους εγκαταλείπει την πόλη ακολουθούμενη από πλήθος Σερραίων. Το 16^ο Σύνταγμα Πεζικού της Μεραρχίας Σερρών υπό τον Ταγματάρχη Πεζικού Τσιμπούκη Αλέξανδρο στις 16/28 Αυγούστου διατάχθηκε από το Δ' Σώμα Στρατού να επιτρέψει από το χωριό Θολός, που είχε στρατοπεδεύσει η VI Μεραρχία κατευθυνόμενη προς την Καβάλα, στην πόλη των Σερρών.

Στις 28 Αυγούστου/9 Σεπτεμβρίου ο Βουλγαρικός στρατός μπαίνει στην πόλη. Το 16^ο Σύνταγμα της VI Μεραρχίας εγκαταλείπει στις 31 Αυγούστου /13 Σεπτεμβρίου την πόλη των Σερρών που περνά ολοκληρωτικά στη δικαιοδοσία του στρατού

κατοχής. Οι Βούλγαροι είναι το ίδιο σκληροί και απάνθρωποι όπως και στην πρώτη περίοδο της κατοχής τους. Ο Μητροπολίτης Απόστολος, με απόφαση του Βούλγαρου διοικητή, έχει περιοριστεί στην έδρα της Μητροπόλεως του και δεν του επιτρέπεται η έξοδος στην πόλη και στην επαρχία του. Η αντικειμενική αδυναμία να βοηθήσει τους χριστιανούς του μαραζώνει την ψυχή του Μητροπολίτη Απόστολου Χριστοδούλου και η μεγάλη θλίψη του, τον οδηγεί στο θάνατο στις 14/27 Ιανουαρίου του 1917.

Ο άγιος Μητροπολίτης Απόστολος Χριστοδούλου, όλα αυτά τα χρόνια που ποιόμανε την περίβλεπτο Μητρόπολη των Σερρών, πρώτος αυτός από τα τίμια και εκλεκτά μέλη του σώματος του Χριστού ήταν, με όλο το σθένος της ψυχής του, ο άγρυπνος φρουρός των δικαίων του Σερραϊκού λαού τα χρόνια της μεγάλης δοκιμασίας.

?????????? ??????????????

????: serrelib.gr